



# Agentschap voor Natuur en Bos

# Ondernemingsplan

# 2023



Vlaanderen  
is natuur

AGENTSCHAP  
NATUUR & BOS

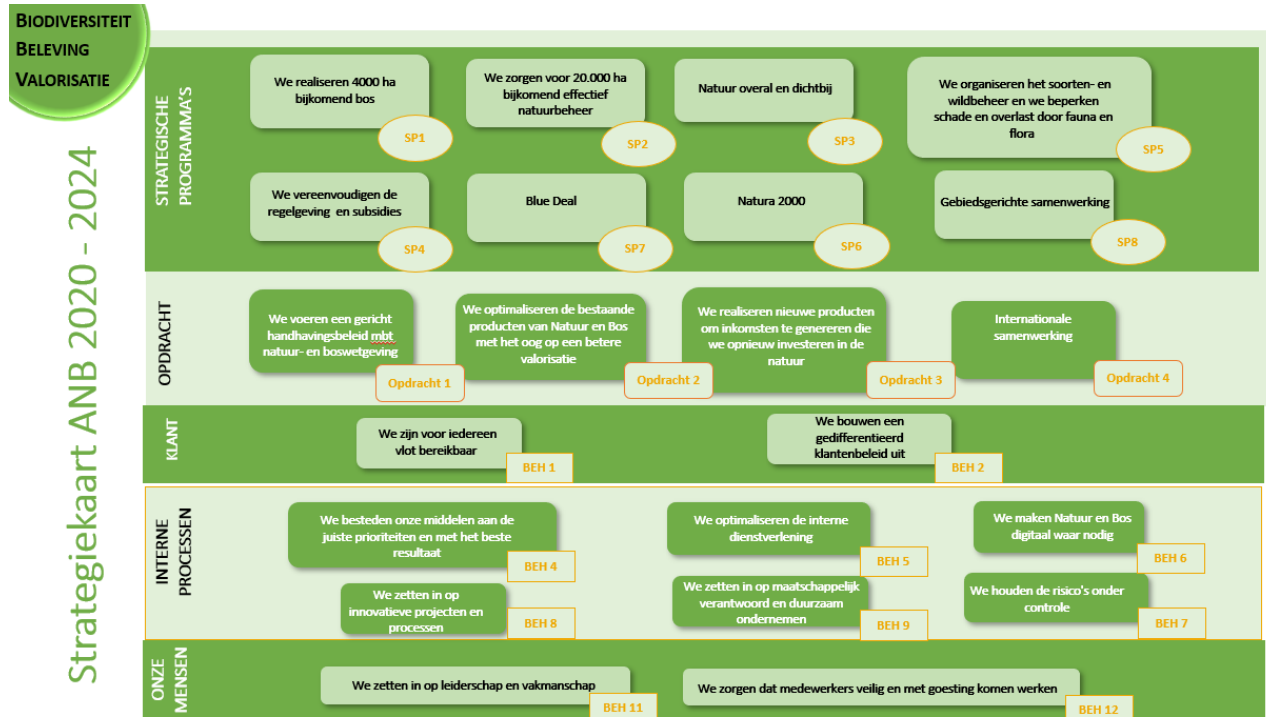
# Inhoud

Inleiding.....	2
Luik 1 - Strategische Programma's.....	3
Strategisch Programma 1: Bosuitbreiding .....	3
Strategisch Programma 2: Meer natuur voor Vlaanderen .....	4
Strategisch Programma 3: Overall Natuur.....	5
Strategisch Programma 4: Wetsintegratie en subsidies.....	7
Strategisch Programma 5: Fauna- en Florabeheer .....	8
Strategisch Programma 6: Natura 2000 .....	10
Strategisch Programma 7: Blue Deal/ Vlaams klimaatadaptatieplan .....	13
Strategisch Programma 8: Gebiedsgerichte samenwerking.....	15
Luik 2 - Opdrachten.....	17
Handhaving.....	17
Duurzame valorisatie .....	18
Internationaal beleid .....	19
Terreinbeheer.....	20
Adviezen, vergunningen en subsidies.....	21
Communicatie.....	22
Luik 3 - Beheerdoelstellingen.....	23
Beheerdoelstelling 1 – Klant – We zijn voor iedereen vlot bereikbaar .....	23
Beheerdoelstelling 2 – Klant – We bouwen een gedifferentieerd klantenbeleid uit .....	23
Beheerdoelstelling 3 – Klant – We gebruiken heldere taal in alles wat we doen .....	23
Beheerdoelstelling 4 – Interne Processen – We besteden onze middelen aan de juiste prioriteiten .....	24
Beheerdoelstelling 5 – Interne Processen – We optimaliseren de interne dienstverlening .....	24
Beheerdoelstelling 6 – Interne Processen – We maken Natuur en Bos digitaal waar nodig.....	24
Beheerdoelstelling 7 – Interne Processen – We houden de risico's onder controle.....	25
Beheerdoelstelling 8 – Interne Processen – We zetten in op innovatieve projecten en processen .....	26
Beheerdoelstelling 9 – Interne Processen – We zetten in op maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen. ....	27
Beheerdoelstelling 10 – Onze Mensen – We zetten in op leiderschap en vakmanschap .....	28
Beheerdoelstelling 11 – Onze Mensen – We zorgen dat medewerkers veilig en met goesting komen werken ..	28
Bijlagen.....	29



# Inleiding

De strategiekaart toont in een oogopslag waar het Agentschap voor Natuur en Bos op inzet.



Bovenaan staan onze acht strategische programma's. Deze zijn sturend voor de werking van het agentschap, ook de reguliere activiteiten worden hiernaartoe georiënteerd. Ze vormen een rechtstreekse doorvertaling van de beleidsprioriteiten van de minister.

Ze worden geflankeerd door enkele permanente opdrachten: een gericht handhavingsbeleid voeren, werken aan duurzame valorisatie en op internationaal vlak samenwerken aan het natuur- en bosbeleid.

Daarnaast zijn er ook beheerdoelstellingen (klant- interne processen - onze mensen), die aangeven op welke manier Natuur en Bos zichzelf verder wil uitbouwen tot een performante, klantgerichte en transparante organisatie in functie van de noden van de maatschappij.

De realisatie van dit alles gebeurt via projectwerking en via de reguliere processen. Telkens is ook aangegeven welk budget hiervoor beschikbaar is.

De fundamente van onze werking blijven de drie strategische doelstellingen, die kernachtig verwoord, betrekking hebben op (1) de biodiversiteit op zich, (2) de beleving van natuur en (3) de valorisatie ervan. Deze vormen als het ware de grondstroom van onze werking en geven ook invulling aan de duurzame ontwikkelingsdoelen (gebaseerd op de vijf P's: People, Planet, Prosperity, Peace, Partnership).

# Luik 1 - Strategische Programma's

## Strategisch Programma 1: Bosuitbreiding

*"We realiseren 4.000 ha bijkomend bos"*

Dit programma geeft uitvoering aan volgende doelstellingen van de beleidsnota:

- SD 1. Een netto toename aan natuur en bos met hoge kwaliteit, overal en dichtbij voor iedereen
- OD 1. Instandhoudingsdoelstellingen en Natura 2000-beleid
- OD 2. Meer natuur en bos voor de aanpak van de klimaatverandering

Het regeerakkoord 2019-2024 voorziet 4.000 ha bijkomend bos tegen 2024 en 10.000 ha bijkomend bos tegen 2030. Om deze ambitieuze doelstelling te kunnen realiseren, worden de krachten gebundeld binnen het beleidsdomein, in een samenwerking tussen Natuur en Bos, het Departement Omgeving, de Vlaamse Landmaatschappij en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Daarnaast worden alle actoren die een rol kunnen spelen bij de bosuitbreiding geresponsabiliseerd.

In het bosuitbreidingsplan van minister Demir zijn voor de verschillende actoren volgende richtinggevende taakstellingen opgenomen:



Van de 1250 ha bosuitbreiding die de Vlaamse overheid zal realiseren, neemt Natuur en Bos, samen met VLM, 1000 ha bosuitbreiding voor haar rekening.

Voor de bosuitbreiding worden verschillende instrumenten ingezet, zoals verwerving door ons agentschap, aankoopsubsidies, subsidies voor bosaanleg, grondenbank bosuitbreiding, lokale grondenbanken, inrichtingsprojecten, ...

Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Plantschema voor 200 ha bosuitbreiding is beschikbaar voor winter 2023-2024.	Q2	Terreinbeheer
Contractteelt bosplantsoen: evaluatie werkjaar 1 is afgerond en voorstel tot eventuele bijstelling komende 2 werkjaren is klaar	Q2	Beleid en Strategie
Actieplan uitgangsmateriaal bosaanleg is beschikbaar	Q4	Beleid en Strategie
Bestekken voor a) Aankoop bijkomend plantmateriaal en b) Uitvoering bebossing door derden zijn klaar	Q2	Terreinbeheer
Een gerichte media- en communicatiecampagne naar grondeigenaars wordt verdergezet	Q2	Communicatie

Indicator	Doel 2023	Verantwoordelijke entiteit
Gronden aangekocht voor bosuitbreiding door Natuur en Bos	250 ha	Terreinbeheer
Subsidies voor gronden aangekocht voor bosuitbreiding in het kader van. type 4 natuurbeheerplannen	174 ha	AVES
Gronden aangekocht voor bosuitbreiding via projectoproep voor openbare besturen	80 ha	AVES
Oppervlakte bosuitbreiding door Natuur en Bos	200 ha	Terreinbeheer
Oppervlakte bosuitbreiding door derden	1063 ha	AVES

**Budget: 23.2 miljoen euro**

## Strategisch Programma 2: Meer natuur voor Vlaanderen

*“We zorgen voor 20.000 ha bijkomend effectief natuurbeheer!”*

Dit programma geeft uitvoering aan volgende doelstellingen van de beleidsnota:

- SD 1. Een netto toename aan natuur en bos met hoge kwaliteit, overal en dichtbij voor iedereen
- OD 1. we voeren het Europees beleid inzake biodiversiteit uit
- OD 2. Meer natuur en bos voor de aanpak van de klimaatverandering

Ook de komende jaren wordt verder geïnvesteerd in een netto toename aan natuur met hoge kwaliteit, overal en dicht bij iedereen. De realisatie van de Europese natuur- en klimaatdoelen staat hierbij centraal. Tegen 2025 wordt 20.000 ha bijkomende ha natuur onder effectief natuurbeheer gebracht; dit gaat over nieuwe, bijkomende natuur (*door uitbreiding en/of inrichting*) én bestaande natuur (*door omvorming of door onder passend beheer te brengen*). Dit gebeurt zoveel mogelijk vanuit een integrale gebiedsgerichte aanpak, in overleg, en gefaciliteerd door inrichtingsprojecten, strategische projecten en gebiedscoalities. Centraal instrument hiervoor is het natuurbeheerplan.

In 2023 wordt hieraan verder gewerkt via de 8 afgebakende werven.

Werven 1 (*Oppervlakte onder effectief natuurbeheer*) en 2 (*Overzicht van natuurstreefbeelden*) zijn volop in uitvoering en worden opgevolgd en bijgestuurd waar nodig.

Werk 5 (*Voor alle natuurbeheerplannen zijn duidelijke afspraken rond opvolging en monitoring*) is afgerond. Voor werk 8 (*Ontwikkeling van digitale systemen/digitaal loket*) wordt in het voorjaar van 2023 de basis van het e-loket voor natuurbeheerplannen gelanceerd. In het najaar wordt een extra component rond wijziging van natuurbeheerplannen ontwikkeld.

Daarnaast werken we werk 3 (*Overzicht van alle klimaatdoelen, gekoppeld aan natuurbeheerplannen*) verder uit.

Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Fase 1 - Evaluatie oude beheerplannen (binnen SBZ) volledig afgewerkt	Q3	AVES /Beleid en Strategie
Fase 2 - Evaluatie bestaande beheerplannen (buiten SBZ) volledig afgewerkt	Q3	AVES / NISIP
Digitaal Dienstencentrum natuurbeheerplannen: lancering voor component voor wijziging NBP	Q4	AVES

Indicator	Doel 2023	Verantwoordelijke entiteit
Oppervlakte onder effectief natuurbeheer	106.800 ha	AVES/TB/GGW/NISIP
Omzetting bestaand beheerplan: aantal verstuurde evaluatieverslagen	650	AVES
Omzetting bestaand beheerplan: aantal afgewerkte evaluaties naar goedgekeurd natuurbeheerplannen	450	AVES

**Budget: 5 miljoen euro**

## Strategisch Programma 3: Overal Natuur.

*“We zorgen voor natuur overal en dichtbij”*

Dit programma geeft uitvoering aan volgende doelstellingen van de beleidsnota:

- SD 1 Een netto toename aan natuur en bos met hoge kwaliteit, overal en dichtbij voor iedereen
- OD 3. Natuur overal – door verweving en verbinding, door blauwgroene netwerken en ecosysteemdiensten

De focus van dit programma is een verbreding van de inzet van instrumenten rond natuur, waarbij de natuur als doeltreffende en kostenefficiënte oplossing voor maatschappelijke uitdagingen zoals welbevinden en gezondheid, klimaat, luchtkwaliteit, bevorderen van sociale ontmoetingen wordt ingezet. De covid-pandemie heeft de maatschappelijke vraag naar natuurcontact en beleefbare natuur dichtbij en middenin de maatschappij op scherp gesteld.

Via dit programma willen we de natuur zo dicht mogelijk bij de mensen brengen, met bijzondere aandacht voor biodiversiteit zowel in een landelijke als stedelijke omgeving, en voor actieve beleving van natuur. We willen ook bijdragen aan het noodzakelijke netwerk van natuur en groenblauwe infrastructuur, van de grote natuurkernen in het buitengebied tot in de kern van het bebouwde gebied.

In 2023 willen we belangrijke stappen zetten in het innovatietraject stedelijke natuur en het instrument ‘natuurweefselplan’ lanceren, samen met een projectoproep voor proeftuinen. We zorgen hierbij voor

afstemming met de vele andere initiatieven in de stedelijke en dorpskerncontext rond ontharding, groenblauwe infrastructuur, hemelwaterontkoppeling, speelweefsel, stedenbeleid, leefbuurten, sociale wijkplannen, stedelijke voedselnetwerken, ...

In het landbouwgebied werken we rond natuurinclusieve landbouw door een gezamenlijk pilootproject met VLM op te zetten en in de Antwerpse haven een project rond foerageergebied Bruine kiekendief op te starten met ons agentschap als trekker. Onder meer via gebiedscoalities (zie ook SP8) ondersteunen we klimaatslimme landbouw, door mee te werken aan de noodzakelijke omslag rond waterbeheer, in het bijzonder waterconservering. We werken ook mee aan de Green Deal klimaatbestendige inrichting van de open ruimte. Deze Green Deal is gericht op landbouwers en openruimtegebieden en richt zich op maatregelen rond waterberging en het herstellen van waterinfiltratie, koolstofopslag, groenblauwe verbindingen tussen de woongebieden en het landschap. Met onze werking dragen we ook bij aan het behoud of het herstel van de basisnatuurkwaliteit.

De werking rond natuur en gezondheid zal onder meer uitkristalliseren via het geïntegreerde project 'Natuur op wandelafstand', waarmee we concrete realisaties op het terrein beogen, afgestemd op specifieke noden van bijvoorbeeld een buurt, zorgvoorziening. Het experiment 'Natuurverbondenheid in vier weken' wordt opgeschaald en versneld via een drietal cases, met aandacht voor kansengroepen. Een wetenschappelijk onderbouwd evaluatiekader over Natuur in de zorg wordt opgesteld en zal in 2024 beschikbaar zijn.

Wat beleving in onze domeinen betreft willen we komen tot een goedgekeurde nieuwe belevingsvisie die het kader zal bieden voor de komende jaren.

Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Resultaten onderzoek juridisch statuut van natuur in agrarisch gebied beschikbaar	Q4	Beleid en Strategie
Begeleidingsopdracht pilootproject natuurinclusieve landbouw is gestart	Q4	Beleid en Strategie
Informatieve duisternisbehoeftekaart is beschikbaar op Geopunt	Q4	Beleid en Strategie
Geïntegreerd project Natuur op wandelafstand is gelanceerd	Q4	Beleid en Strategie
Referentiebeelden Natuuroplossingen zijn o.b.v. de noden van de doelgroepen uitgewerkt tot een praktisch toepasbare inspirerende tool	Q4	Beleid en Strategie
Visie en meerjarenplan belevingsaanbod is afgewerkt	Q4	Beleid en Strategie
Uitrol Generatie rookvrij start in het speelbos	Q4	Beleid en Strategie
Natuurweefselplanning als methode en werkinstrument is klaar voor toepassing	Q4	Beleid en Strategie
Werk- en opleidingskader voor regisseurs natuurweefselplanning is klaar	Q4	Beleid en Strategie
Natuurweefselplan en uitvoeringsontwerp voor site Asiat-Darse is klaar	Q4	Beleid en Strategie
Brunchbox Natuurweefselplanning, met doelgroep ook collega's van beleidsdomein, is georganiseerd	Q2	Beleid en Strategie
Publicaties in functie van Natuurweefselhuizen zijn klaar	Q4	Beleid en Strategie
Reizend natuurhuis Asiat-Darse Vilvoorde is geopend	Q4	Beleid en Strategie
Opstarten natuurinclusief landbouwproject foerageergebied Bruine kiekendief rond Antwerpse haven	Q4	NISIP
Resultaten 'Revalideren in het bos' zijn publiek beschikbaar	Q3	Beleid en Strategie
De groennormen zijn gemoderniseerd	Q4	Beleid en Strategie

Indicator	Doel 2023	Verantwoordelijke entiteit
Budget via Natuur in je Buurt ingezet voor de realisatie van nabije, belevingsvolle en/of oplossingsgerichte natuur.	1,5 mio euro	Beleid en Strategie

**Budget: 3,2 miljoen euro**

## Strategisch Programma 4: Wetsintegratie en subsidies

*We zorgen voor een vereenvoudiging van onze wetgeving en voor een evaluatie en vereenvoudiging van de subsidies*

Dit programma geeft uitvoering aan volgende doelstellingen van de beleidsnota:

- SD 1. Een netto toename aan natuur en bos met hoge kwaliteit, overal en dichtbij voor iedereen
- SD 3. We maken natuur en natuurbeleving tot een verbindend element in de samenleving

Dit focus van dit programma in 2023 zal liggen op de evaluatie van het gesubsidieerde natuur- en landschapsbeheer en andere subsidiesystemen, met oog op administratieve vereenvoudiging, kostenefficiëntie en de beoogde versnelling in natuurbeheer. Dit project loopt sedert 2020.

Er waren oorspronkelijk drie luiken in dit programma:

- 1 Verdere integratie van het bosdecreet in het natuurdecreet
- 2 Een evaluatie en vereenvoudiging van de subsidies
- 3 De natuur- en bosregelgeving compatibel maken met andere beleidsthema's. Hierbij worden ook pistes verkend om de beschermingsregimes en compensatiemechanismen te evalueren vanuit klimaatstandpunt.

In 2023 zal verder gewerkt worden op het tweede luik, namelijk de subsidies.

Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Luik 2 - Vereenvoudiging van de subsidies		
Afwerken van een conceptnota rond het vereenvoudigen van de subsidies	Q1	Beleid en Strategie
Voorleggen van deze conceptnota aan een team van academici	Q2	Beleid en Strategie
Start van opmaak van de wetteksten door een externe opdrachthouder	Q3	Beleid en Strategie

**Budget: zie overzicht subsidies luik 'Adviezen en erkenningen en subsidies'**



## Strategisch Programma 5: Fauna- en Florabeheer

*“We organiseren het soorten- en wildbeheer en we beperken schade en overlast door fauna en flora.”*

Dit programma voert volgende doelstellingen van de beleidsnota uit:

- SD 2. Doeltreffend soortenbeleid en -beheer

Dit programma streeft naar een efficiënt soorten- en wildbeheer, gericht op het beperken van overlast en schade, waarin alle relevante actoren hun verantwoordelijkheid opnemen. De recente en mogelijks toekomstige successen met de terugkeer van grote zoogdieren in Vlaanderen (*wolf, bever, everzwijn, etc.*) moeten voortgezet worden, maar tegelijk is de uitdaging om ook de schade en overlast door deze soorten te beperken en zo het maatschappelijke draagvlak voor deze soorten te behouden en te vergroten. Daarnaast stellen we vast dat de problematiek van de uitheemse soorten (*bv. Chinese muntjak, Aziatische hoornaar*) en van ziekten bij in het wild levende dieren (*bv. Afrikaanse varkenspest*) toeneemt, met stijgende risico's voor ecologie, economie en volksgezondheid. De aanpak van deze uitdagingen vereist dat alle betrokkenen – overheden, terreinbeheerders, jagers, grondgebruikers, particulieren – hun verantwoordelijkheid nemen en dat een evenwicht gevonden wordt tussen natuurbeheer, schadepreventie, schadevergoeding, bestrijding en populatiebeheer via jacht. Daarbij gaat bijzondere aandacht naar de specifieke rol die de jachtsector kan spelen bij het realiseren van natuurdoelen.

Dit programma omvat vier pijlers, elk met een specifieke doelstelling die teruggaat op het regeerakkoord en de Beleidsnota Omgeving 2019-2024. Hierbij worden ook enkele bijkomende of overkoepelende initiatieven rond soortenbescherming en fauna- en florabeleid opgenomen.

De invulling voor werkjaar 2023 is als volgt:

### **Pijler 1: We monitoren de maatschappelijke effecten van beschermde diersoorten, en zetten in op preventie en schadevergoeding.**

We implementeren het wolvenplan van de minister. De evaluatie van het 'Interventieprotocol probleemsituaties wolf' wordt gefinaliseerd en vertaald in een afsprakenkader dat de verantwoordelijkheden bepaalt. In samenwerking met lokale besturen en het wolvenplatform lanceren we een communicatiecampagne rond wolf op basis van de kwestielijst die vorig jaar werd uitgewerkt. We plannen een studiereis rond praktijkervaringen met wolvenbeleid in buurlanden.

Er is vanzelfsprekend blijvende aandacht voor sensibilisering, communicatie en structureel stakeholderoverleg op Vlaams en lokaal niveau.

Een beheerregeling voor grote meeuwen doorloopt verder de formele procedure van advisering en goedkeuring.

De overlastproblematiek door bever wordt beleidsmatig omkaderd binnen het (vervolg-) soortenbeschermingsprogramma voor deze soort.

We klaren de coördinatie- en implementatienoden over de aanpak van schade door beschermde soorten uit.

We finaliseren de evaluatie van de Code Goede Praktijk in het kader van schadepreventie. We lanceren een campagne rond samenleven met wilde dieren.

### **Pijler 2: We pakken het populatiebeheer van everzwijn rationeel en wetenschappelijk onderbouwd aan en betrekken daarbij de relevante actoren.**

We voeren het plan van aanpak everzwijn van de minister verder uit, met focus op schadepreventie, populatiebeheer en schadevergoeding.

We bouwen de early warning & rapid response-werking uit om de verdere geografische verspreiding van everzwijn in te perken, ook in het randgebied van het gewest.

We stellen herzieningen van de wetgeving voor om de afspraken tussen lokale stakeholders beter te verankeren en de drempels voor everzwijnbeheer bij openbare besturen weg te werken.

In 2023 loopt ook samen met de stad Genk het leertraject voor beheer in woonwijken, waarvan de resultaten aansluitend zullen opgeschaald worden.

**Pijler 3: We perken de impact van invasieve, uitheemse soorten in via een gecoördineerde aanpak waarin alle bestuursniveaus hun verantwoordelijkheid nemen, en waarbij we private eigenaars, grondgebruikers en terreinbeherende organisaties betrekken.**

Op basis van de PriUS-studie van INBO maken we een meerjarenplanning op voor de verdere uitwerking van beheerregelingen voor invasieve uitheemse soorten. Daarbij gaat onze prioriteit naar de soorten met belangrijke biodiversiteitsimpact, en benoemen we de verantwoordelijkheden van andere beleidsdomeinen bij de bestrijding van sommige soorten zonder of met beperkte biodiversiteitsimpact.

We evalueren en optimaliseren ook de bestaande rapid-response kettingen voor zes invasieve uitheemse soorten die nog maar beperkt op het grondgebied van het Vlaamse Gewest voorkomen en onderzoeken of er nieuwe soorten moeten toegevoegd worden.

We blijven inzetten op samenwerkingen voor de bestrijding van diverse prioritaire soorten.

**Pijler 4: We vergroten de betrokkenheid en verantwoordelijkheid van de jachtsector in het realiseren van het natuurbeheer.**

We zetten het patrijzenbeleid van de voorbije jaren verder, met focus op objectivering van de voorjaarsstelling van patrijs d.m.v. een wetenschappelijk telprotocol, een digitale tool en bijbehorende onafhankelijke controletellingen.

We lanceren opnieuw een projectoproep voor herstel van leefgebieden voor akkervogels, binnen de Projectoproep soorten.

**Bijkomende en overkoepelende initiatieven in het kader van soortenbescherming en fauna- en florabeleid.**

Een verzamelbesluit rond fauna- en florabeheer, met aspecten rond jacht, schade en invasieve uitheemse soorten wordt afgewerkt voor politieke besluitvorming.

Het Jachtfonds wordt verder beheerd en ingezet in functie van de doelstellingen van dit programma. In samenwerking met de bevoegde federale overheid bouwen we in een eerste fase een beleidskader uit rond vliegbepalingen voor drones boven natuurgebieden, met specifieke aandacht voor Natura 2000-soorten. Dit als opstap naar een beleidskader voor alle vliegbewegingen boven kwetsbare/gevoelige natuurgebieden.

We starten een traject met de erkende opvangcentra voor wilde dieren (*VOC's*) met het oog op professionalisering van hun werking.

We maken samen met alle betrokken actoren een afsprakenkader op (rollen en verantwoordelijkheden) rond de aanpak van vectoren (*muggen, teken, knijten*) en vectoroverdraagbare aandoeningen in Vlaanderen, waarbij Natuur en Bos zich toelegt op het beheer in de eigen domeinen en de geïntegreerde aanpak in het kader van volksgezondheid niet als een kerntaak van ons agentschap wordt beschouwd.

Mijlpaal	Voorziena einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Wolf - Verdere uitvoering wolvenplan: Finaliseren protocol probleemsituaties met bijhorend afsprakenkader (Q1) - Uitwerken en uitvoeren van communicatiecampagne o.b.v. kwestielijst (Q2-Q4) – Studiereis praktijkervaringen in buurlanden (Q2)	Q1/Q2-Q4/Q2	GGW
Beheerregelingen grote meeuwen (Q1) en SBP bever (Q2) afgewerkt	Q1/Q2	NISIP
Soortenschade: Afwerken evaluatie CGP (Q2) - Uitklaren coördinatie- en implementatienoden m.b.t. de aanpak van schade door beschermde soorten (Q2) - Campagne samenleven met wilde dieren (Q4)	Q2/Q2/Q4	Beleid en Strategie, Communicatie
Everzwijnplan: EW&RR operationeel in randgebied van het gewest (Q2) - herziening wetgeving i.k.v. everzwijnplan (Q4)	Q2/Q4	Beleid en Strategie
Everzwijn - Leertraject beheer in woonwijken	Q4	Beleid en Strategie
Invasieve uitheemse soorten: meerjarenplanning opmaak beheerregelingen voor invasieve uitheemse soorten (Q2) - updaten rapid-response kettingen (Q3)	Q2/Q3	Beleid en Strategie
Diverse beleidsinitiatieven m.b.t. soorten: Opmaak kader voor vliegbepalingen boven natuurgebieden (Q4) – Aanpak professionalisering VOC's (Q4) – opmaak afsprakenkader vectoren (Q4)	Q4	Beleid en Strategie
Verzamelbesluit fauna- en flora klaar voor politieke besluitvorming (Q2)	Q2	Beleid en Strategie

**Budget: 4 miljoen euro**

## Strategisch Programma 6: Natura 2000

*“We werken aan Natura 2000”*

Dit programma geeft uitvoering aan volgende doelstellingen van de beleidsnota:

- SD1 Een netto toename aan natuur en bos met hoge kwaliteit, overal en dichtbij voor iedereen
- OD1 Instandhoudingsdoelstellingen en Natura 2000-beleid
- SD2 Meer natuur en bos voor de aanpak van de klimaatverandering
- OD2 Doeltreffend soortenbeleid en -beheer

Dit programma spitst zich toe op het Europees Natura 2000-beleid en omvat vijf luiken:

### 1 Het Vlaams Natura 2000-programma

De hoeksteen van het instandhoudingsbeleid is het Vlaams Natura 2000-programma (VN2000P). Dit programma geeft een overzicht van hoe de Vlaamse overheid op een resultaatgerichte manier in overleg met partners en sectoren samenwerkt om invulling te geven aan de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn, in het bijzonder de realisatie van de Europese natuurdoelen. Het eerste VN2000P 2016-2020 is nog steeds van kracht. Een ontwerp voor het vervolg VN2000P 2021-2026 werd voorgelegd aan het kabinet voor de start van de goedkeuringsprocedure. Gezien de prioriteit voor de PAS, werd die echter niet gestart. In afwachting ervan wordt dit ontwerp al gebruikt als leidraad voor de implementatie van het instandhoudingsbeleid, voor zover het de verderzetting van acties uit het eerste VN2000P betreft. Nieuwe acties worden stap voor stap tot uitvoering gebracht. Na de goedkeuring

van de PAS wordt een geactualiseerd ontwerp van het VN2000P 2021-2026 opgemaakt, afgestemd op de PAS.

## **2 Het rollend programma voor de realisatie van de Europese natuurdoelen**

Voor de realisatie van de Europese natuurdoelen zetten we maximaal in op lokale samenwerking. In de gebiedsgerichte werking wordt gefocust op projectmatige realisatie. Een belangrijke bijdrage wordt geleverd door de uitvoering van natuurbeheerplannen, soortenbeschermingsprogramma's en grote projecten zoals het Sigmaplan, de natuurcompensaties van de Antwerpse haven, LIFE- en Interreg-projecten en natuurinrichtingsprojecten.

De ontwikkeling van leidraden voor habitatherstel voor prioritaire habitats volgens het ontwerp VN200P 2021 - 2026 zal prioriteiten en inhoudelijke voeding bieden voor de realisaties op het terrein. In het kader van het LIFE-project B4B worden in dit rollend programma voor de realisatie van Europese natuurdoelen, naast de acties in kader van het stikstofsaneringsprogramma, ook de andere investeringen van Natuur en Bos voor natuurinrichting, Blue Deal, het Vlaams kimaatadaptatieplan (dus ook bosuitbreiding) opgenomen (zie ook SP5 en SP8).

## **3 Integratie van natuurbehoud in andere beleidsdomeinen**

Via het verlenen van adviezen, het goedkeuren van vergunningen en beheerplannen, het opstellen van beheerplannen voor de eigen gebieden, en het verlenen van subsidies werken we maximaal aan het behoud en de uitbreiding van biodiversiteit in Vlaanderen. De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) staat, als gevolg van rechtspraak, reeds geruime tijd prominent op de agenda. De toepassing van een nieuw afwegingskader voor de vergunningverlening en de uitvoering van het programma stikstofsanering krijgen daarbij voor ons agentschap de hoogste prioriteit. Met een vergunningverlening afgestemd op de ecologische vereisten van de in stand te houden habitats en soorten voorkomen we dat initiatieven, plannen of programma's in Vlaanderen het realiseren van Europese natuurdoelen zouden kunnen hypothekeren. De figuur van de passende beoordeling moet hier borg voor staan. Voor de goede uitvoering ervan wordt een verder optimalisatietraject rond kwaliteitsbewaking, praktische wegwijzers ontwikkeld en/of geactualiseerd, net als de webtool voortoets.

## **4 Overleg met andere overheden en stakeholders**

De voorbereiding van het Vlaams Natura 2000-programma en de soortenbeschermingsprogramma's (SBP's) en de implementatie ervan, onder andere door middel van het vermelde rollend programma, vereist een voortdurende afstemming en samenwerking met andere beleidsdomeinen, openbare besturen en stakeholders. Dit gebeurt via de Gewestelijke Overleginstantie (GOI) en daaraan gekoppelde werkgroepen zoals de Projectgroep IHD, IHD-ambassade en de Kwestiewerkgroep passende beoordeling, stuurgroepen voor de SBP's en andere, lokale gebiedscoalities, overlegfora gekoppeld aan uitvoeringsprojecten en andere.

## **5 Het programma 'Monitoring en onderzoek' wordt verder uitgerold. De vegetatiemeetnetten, soortenmeetnetten en meetnetten natuurlijk milieu volgen we op samen met het INBO.**

In 2022 werd een openbaar onderzoek van de PAS en het bijbehorende plan-MER opgestart. Bijkomend werd een ontwerp stikstofsaneringsprogramma opgesteld. Dit programma is een entiteitsoverschrijdende samenwerking tussen Natuur en Bos, VLM, VMM, Departement Omgeving en INBO. Het vormt het kader voor de implementatie van (1) herstelmaatregelen op perceelschaal in alle SBZ-H door het onder passend beheer brengen van de instandhoudingsdoelstellingen en (2) (hydrologische) herstelmaatregelen op landschapsschaal in 192 SBZ-H-deelzones van 2023 tot 2045, gebaseerd op de gebiedsanalyses van INBO. In 2023 wordt een beslissing verwacht over de PAS en het ontwerp stikstofsaneringsprogramma. Nadien wordt het stikstofsaneringsprogramma omgezet in een definitief programma en mee opgenomen onder het rollend programma. Voor de uitvoering van het stikstofsaneringsprogramma wordt na een overgangsfase 2023-2024



een governance uitgebouwd om dit ambitieus programma doelmatig te kunnen uitvoeren. In 2025 moet die operationeel zijn.

Mijlpaal	Voorziena einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Vier soortenbeschermingsprogramma's zijn ingediend voor vaststelling	Q4	NISIP
Life B4B is opgestart	Q2	NISIP
Er zijn aanspreekpunten aan de slag voor alle soortenbeschermingsprogramma's	Q4	GGW
De interne samenwerking rond SBP's is geoptimaliseerd	Q4	GGW/Beleid en strategie/NISIP
De samenwerking rond SBP's met de belangrijkste partners is herbevestigd/geoptimaliseerd	Q4	GGW
Er is een visie interne en externe communicatie rond SBP's	Q4	GGW, Communicatie
Structurele werking voor cluster van landbouwgerelateerde SBP's opgestart	Q3	GGW
Voorstel vereenvoudiging plannings- en rapporteringsinstrumentarium is klaar	Q2	NISIP, Beleid en Strategie
Zones voor IHD en IHM buiten SBZ zijn aangeduid	Q4	NISIP
Eindrapport Life BNIP is opgeleverd	Q1	NISIP
Voorstel van geactualiseerd Vlaams Natura 2000-programma 2021-2026 is klaar voor politieke besluitvorming	Q3	NISIP
Praktische wegwijzers en voortoets zijn gewijzigd n.a.v. PAS	Q4	NISIP
Projecten stikstofsanering in uitvoering van stikstofsaneringsprogramma zijn opgestart	Q4	TB, NISIP, GGW
Er is een meerjarenkader monitoring en onderzoek 2022-2025	Q2	NISIP

Indicator	Doel 2023	Verantwoordelijke entiteit
Oppervlakte inrichtingen i.f.v IHD	570 ha	Terreinbeheer, GGW, NISIP
Verkleining van openstaande taakstelling Natura 2000	3.200 ha	Terreinbeheer, GGW, NISIP

**Budget: 23 miljoen euro**

## Strategisch Programma 7: Blue Deal/ Vlaams klimaatadaptatieplan

*“We maken de Vlaamse natuur en maatschappij beter bestand tegen de effecten van de klimaatverandering*

Dit programma geeft uitvoering aan volgende doelstellingen van de beleidsnota:

- SD 1 Een netto toename aan natuur en bos met hoge kwaliteit, overal en dichtbij voor iedereen
- OD 2 Meer natuur en bos voor de aanpak van de klimaatverandering
- SD 2. Doeltreffend soortenbeleid en -beheer

en aan het Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) en het Vlaams Adaptatieplan (VAP)

In uitvoering van het Vlaams Energie- en Klimaatplan en het Vlaams Klimaatadaptatieplan binden we de strijd aan met de klimaatverandering en de gevolgen van de verandering. We dragen tegelijkertijd wezenlijk bij aan het gebiedsgericht programma voor herstel en inrichting van (gedegradeerde) wetlands zoals opgenomen in de beleidsnota's Omgeving en Klimaat. We bundelen hiervoor de krachten met andere entiteiten in het beleidsdomein, met andere overheden en ondersteunen het middenveld om herstelprojecten voor natte natuur uit te voeren.

Natuurgebaseerde oplossingen voor klimaatmitigatie (maatregelen om de snelheid van de klimaatverandering af te remmen door het regelen van de hoeveelheid broeikasgassen in de atmosfeer) en voor klimaatadaptatie (maatregelen om de effecten van de klimaatverandering op te vangen en het functioneren van natuur en maatschappij in stand te houden) werken veelal synergetisch en de concrete maatregelen overlappen en versterken elkaar vaak. Om beide plannen uit te voeren, moeten we op verschillende vlakken werken: (1) beleidsontwikkeling, (2) natuurontwikkeling, (3) klimaatadaptief natuurbeheer en (4) organisatorische aspecten.

Natuur en Bos ziet als grootste prioriteit voor de inzet van mensen en middelen het opmaken en uitvoeren van het meerjarenprogramma voor hydrologisch herstel in valleien en van nature vochtige gebieden, zoals genoemd in het VAP. Dit programma natte natuur moet tegen 2030 20.000 ha natte natuur hersteld hebben of de kwaliteit ervan verbeterd hebben. Het programma omvat minstens de lopende Blue Deal-projecten en is afgestemd op het stikstofsaneringsprogramma waarvan het agentschap het trekkerschap op zich neemt, in dit geval de 193 SBZ-H-deelzones waar ecohydrologisch herstel op landschapsniveau noodzakelijk is.

### (1) Beleidsontwikkeling

Natuur en Bos volgt de ontwikkelingen op Europees niveau over koolstofcertificering op om gepast in te kunnen spelen op de ontwikkeling van een Vlaamse koolstofmarkt. We coördineren de ontwikkeling van een beleidskader voor veenherstel en -bescherming binnen de werking van de CIW (Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid), en bouwen kennis op over het voorkomen en de preventie van natuurbranden met het oog op latere beleidsontwikkeling. Ook zaken zoals de ontwikkeling van het natuurweefselplanconcept, de projectoproep Natuur In Je Buurt, het Tuinrangersproject, de werking rond invasieve uitheemse soorten maken integraal deel uit van de uitvoering van het Vlaamse Klimaatbeleid.

### (2) Natuurontwikkeling

Het Vlaams Adaptatieplan zet de Blue Deal en het programma natte natuur, inclusief veenherstel, structureel verder. We bundelen hiervoor de krachten met andere entiteiten in het beleidsdomein, met andere overheden en ondersteunen het middenveld om herstelprojecten voor natte natuur uit te voeren.

De significante inspanning van de laatste jaren om de ambitieuze doelstellingen van de Blue Deal te realiseren, wordt verder gezet. We voeren het investeringsprogramma natte natuur uit, dat bestaat uit prioritaire projecten natte natuur en projecten Sigma bovenstrooms. We leveren extra inspanningen voor het realiseren van de vlaggenschipprojecten 'Kleine Nete', 'Rivierherstel Leie', 'Kustzone' en 'Dender'. We doen dit via aankopen en inrichtingswerken, soms gekoppeld met flankerend beleid vooral richting landbouwsector.

We lanceren ook terug de projectoproep natte natuur voor derden, met specifieke aankoop- en investeringssubsidies in het kader van natte natuur.

Ook het SP2 'we realiseren 4.000 ha bijkomend bos' maakt integraal deel uit van zowel het Vlaams Energie- en Klimaatprogramma als het Vlaams Adaptatieplan.

### (3) Klimaatadaptief natuurbeheer

Ons agentschap heeft sinds 2021 een strategie voor de adaptatie van de Vlaamse natuur aan de gevolgen van de klimaatverandering. Deze strategie omvat volgende lijnen: (1) robuuste natuur creëren onder meer door (a) het vergroten en verbinden van de natuurkernen, (b) het bufferen van kwetsbare natuur, (c) klimaatgedreven soortverbreding bevorderen en (d) een aangepast bos- en natuurbeheer; (2) goede milieuomstandigheden creëren; (3) gevarieerde ecosystemen creëren; (4) voorkomen van natuurrampen of milderden van de impact ervan.

De integratie van klimaatadaptief beheer in onze werking ondersteunen we onder meer door vormings- en sensibiliseringsactiviteiten en door de ontwikkeling van praktische tools voor onze terreinbeheerders. De principes voor klimaatadaptief beheer bouwen we ook in in de beheervisie voor openbare natuurgebieden die uitgewerkt wordt.

### (4) Organisatorische aspecten

Natuur en Bos bereidt zich voor op een aangepaste advisering in het kader van de nieuwe vergunningsplicht voor bemalingen, drainages en peilverlagingen in of nabij speciale beschermingszones, het VEN en valleigebieden.

Het investeringsprogramma voorziet bijkomende middelen voor specifieke acties voor het uitvoeren van het VAP voor 2023 en de eerste helft van 2024. De vastleggingen voor deze projecten worden nauw opgevolgd.

Tabel 1. Overzicht van de budgetten voor Natuur en Bos voorzien in het investeringsprogramma 2023 – 2024 voor het Vlaams Adaptatieplan (in KEUR)

VAP budget	2023	2024	totaal
VAP BUDGET 1 - Aankoopsubsidies en projectsubsidies natuur	17.000	7.500	24.500
VAP BUDGET 2 - Aankopen gronden en inrichten	10.000	9.000	19.000
VAP BUDGET 13 - Klimaatadaptieve inrichting van zorgomgeving	1.000	-	1.000
VAP BUDGET 14 - Natuurweefselplanning introduceren	24	1.000	1.024
VAP BUDGET 19 - WaterSO Regionale landschappen	1.500	1.500	3.000
VAP BUDGET 21 - Sigma natuur-uitvoering	6.500	5.000	11.500
Cluster 6. Klimaatadaptief en brandveilig natuurbeheer & monitoring	2.800	3.000	5.800
VAP BUDGET 23 - De aanpassing van bestaande waarschuwingssystemen voor open vegetaties	-	100	100
VAP BUDGET 24 - De evaluatie van de aanwezige brandbestrijdingsinfrastructuur i.f.v. het risico op natuurbrand	100	-	100
VAP BUDGET 25 - Effecten van droogte op het brandgevaar in loofbossen	100	-	100
VAP BUDGET 26 - Het moderniseren van branddetectie- en -monitoringsinfrastructuur (ANB)	500	-	500
VAP BUDGET 27 - Het opmaken van praktische richtlijnen voor de brandveilige inrichting van natuurgebieden	200	-	200
VAP BUDGET 28 - Het opzetten van een netwerk van proefaanplantingen	300	1.000	1.300
VAP BUDGET 29 - Het opzetten van nieuwe zaadboomgaarden	200	-	200

VAP BUDGET 30 - Het uitrollen van de aanpak van noodplannen naar natuurgebieden van derden (ANB)	-	-	-
VAP BUDGET 31 - Opmaken van een brandgevoeligheidskaart	500	500	1.000
VAP BUDGET 33 - Versnelde omvorming van niet-voldoende soortenrijke bossen	900	1.400	2.300

Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Het voorstel voor de prioritaire locaties voor het herstel van natte natuur is afgewerkt rekening houdend met de prioriteiten uit het Vlaams klimaatadaptatieplan, PAS en bestaande prioritaire Blue Deal-projecten.	Q2	Beleid en Strategie
Het CIW-beleidskader voor veenherstel- en bescherming is klaar voor goedkeuring	Q2	Beleid en Strategie
Het interne werkplan voor de invoering van het klimaatadaptief beheer, zoals ook opgenomen in het investeringsplan VAP, is klaar	Q2	Beleid en Strategie /GGW
BD vlaggenschipproject Rivierherstel Leie - start inrichting 100 ha fase 1	Q4	GGW/TB

## Strategisch Programma 8: Gebiedsgerichte samenwerking

*“We bouwen een gebiedsgerichte werking uit waarbij we organisatiebreed en met partners krachten bundelen om onze doelstellingen te realiseren.”*

Dit programma geeft uitvoering aan volgende doelstellingen van de beleidsnota:

- SD 1. Een netto toename aan natuur en bos met hoge kwaliteit, overal en dichtbij voor iedereen
- OD 1. Instandhoudingsdoelstellingen en Natura 2000-beleid
- OD 2. Meer natuur en bos voor de aanpak van de klimaatverandering
- OD 4. Geïntegreerde gebiedsgerichte werking voor natuur en landschap
- SD 2. Doeltreffend soortenbeleid en -beheer
- SD 3. We maken natuur en natuurbeleving tot een verbindend element in de samenleving

Onze ambitie is om een organisatiebrede gebiedsgerichte werking uit te bouwen die menskracht en middelen planmatig inzet voor de effectieve realisatie van de gebiedsgerichte doelstellingen met focus op IHD, bosuitbreiding en de goedgekeurde SBP's, maar gericht versterkt op vlak van beleving en valorisatie, en met oog op nieuwe uitdagingen zoals het stikstofsaneringsprogramma en het Vlaams Klimaatadaptatieplan. Via een geïntegreerde gebiedsgerichte samenwerking met partners bundelen we de krachten en vormen we lokale coalities om tot terreinrealisaties te komen, die meerdere doelen dienen en invulling geven aan verschillende maatschappelijke noden. De gebiedsgerichte samenwerking wordt gestructureerd met behulp van een rollend meerjarenprogramma. Binnen de gebiedscoalities zal Natuur en Bos het hefboomprincipe hanteren waarbij investeringen voor natuurbehoud niet enkel vanuit Natuur en Bos plaatsvinden.

Binnen de gebiedsgerichte samenwerking vallen verschillende types samenwerkingsverbanden (*gebiedscoalities, gebiedsgerichte projecten, ...*), uitwerking van de Nationale Parken (NP) en opvolging van de uitwerking van de Landschapsparken (LP), en verschillende instrumenten (*Natuurinrichting, LIFE, ...*). Voorbeelden zijn het Nationaal Park Hoge Kempen, het landschapspark Drongengoed, de samenwerking rond de Antwerpse Haven, de Brabantse Wouden, het Rivierpark Scheldevallei of grensoverschrijdende



samenwerkingsverbanden zoals het Grenspark Kalmthoutse Heide, Grenspark Groot Saefthinghe of het Natuurpark Dunes de Flandres-Westkustduinen, of grotere inrichtingsprojecten als Rivierherstel Leie.

Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Wetgevend kader NP en LP: voorstel BVR in uitvoering van decreet natuurparken en landschapsparken klaar	Q2	GGW/Beleid en Strategie
Oproep NP en LP: organisatie jurering afgerond	Q4	GGW
Ondertekening SWO Vlaamse Parken Bureau	Q2	GGW
Sigma cluster Demervallei –uitvoering fase 1 afgewerkt	01/10/2024	NISIP
Rivierherstel Leie – uitvoering 100 ha afgewerkt	31/12/2024	GGW

Indicator	Doel 2023	Verantwoordelijke entiteit
Aantal nieuw opgestarte natuurinrichtingsprojecten	1 à 2 per jaar	GGW
Aantal ingediende EU-projecten	5	Beleid en Strategie/GGW
Aantal goedgekeurde EU-projecten	2	Beleid en Strategie/GGW

**Budget: 5,4 miljoen euro**

# Luik 2 - Opdrachten

## Handhaving

*“We voeren een gericht handhavingsbeleid m.b.t. natuur- en boswetgeving”*

Via onze werking rond toezicht en handhaving geven we uitvoering aan volgende doelstellingen van de beleidsnota:

*ISE Thema-overschrijdend instrumentarium*

- SD 2 Handhaving als sluitstuk van een slagkrachtig omgevingsbeleid
- OD 3. Versterken van een proactieve en risicogebaseerde omgevingshandhaving

Handhaving is het sluitstuk van het beleid. Natuurinspectie werkt op een programmatische manier, in uitvoering van het meerjarenplan handhaving 2021-2025.

Ook in 2023 zal de focus liggen op de uitvoering van dit meerjarenplan waarin de prioriteiten zijn bepaald op basis van de risicoanalyse in het kader van de programmatische handhaving,

Specifieke aandacht in het kader van programmatisch handhaven besteden we aan de doelgroep landbouwers, waarvoor we een aangepaste communicatie en vorming maken over de voor de landbouwsector relevante milieubeheerregelgeving. Begrippen zoals kleine landschapselementen, historisch permanent of ecologisch kwetsbaar beschermd grasland, tijdelijk grasland zijn momenteel niet voldoende gekend. We zetten innovatieve technieken in (remote sensing) om snel gescheurde beschermde graslanden en verdwenen kleine landschapselementen te detecteren.

In het kader van het Nagoya-Protocol werd een risicoanalyse opgesteld en een plan van aanpak voor het systematisch uitvoeren van de controles van de Vlaamse gebruikers uitgewerkt. De verschillende gebruikers die onder de controlebevoegdheid van de ABS-Verordening vallen worden geïnventariseerd en periodiek geëvalueerd. Een inspectieplan wordt afgewerkt.

Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Er wordt een proeftraject opgezet rond handhaving van verdwenen bomen en bomengroepen m.b.v. remote sensing	Q4	NISIP
De vernieuwde handhavingsapplicatie wordt uitgerold bij de natuurinspecteurs en de boswachters	Q2	NISIP
POC Early warning-systeem (remote sensing) scheuren van graslanden wordt ingebouwd in de reguliere werking	Q3	NISIP
De voorziene acties in het kader van het handhavingsplan 2021 – 2025 (met focus op programmatisch handhaven) worden uitgevoerd.	Q4	NISIP
Publicatie van het handhavingsrapport 2021 en 2022	Q4	NISIP
Afwerking inspectieplan ABS-verordening	Q3	NISIP
Aansluiting op het Vlaams Handhavingsplatform	Q4	NISIP
De implementatie van het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving wordt mee voorbereid	Q4	NISIP

Indicator	Doel 2023	Verantwoordelijke entiteit
Herstelgraad bestuurlijke maatregelen	90%	NISIP

## Duurzame valorisatie

*“We optimaliseren de bestaande producten van Natuur en Bos en we realiseren nieuwe producten om inkomsten te genereren”*

Via onze werking met betrekking tot duurzame valorisatie geven we uitvoering aan volgende doelstellingen van de beleidsnota:

*ISE afval en materialen*

- SD1, OD4 : Valorisatie: verzekeren van waardebehoud voor biomassa

*ISE Natuur en biodiversiteit*

- SD 3. We maken natuur en natuurbeleving tot een verbindend element in de samenleving

Natuurinvest zorgt, als business partner van Natuur en bos, voor de vermarkting van de producten uit en gelinkt aan de Vlaamse natuurdomeinen. Natuurinvest zoekt ondernemers die meer waarde kunnen geven aan de natuur en de beleving ervan. De belangrijkste producten van Natuurinvest zijn de houtexploitatie, de opleidingen van Inverde, de gebouwenconcessies en de kortetermijnverhuur van gebouwen en locaties. Voortdurend wordt ook ingezet op nieuwe en innovatieve producten en valorisatiemogelijkheden.

In 2023 wordt de vernieuwde beheervisie, gericht op duurzaam boomgericht bosbeheer waarbij natuurontwikkeling en natuurbeheer hand in hand gaan met de productie van kwaliteitshout, intern afgeklopt. Deze zal dienen als input voor de beheervisie geïntegreerd beheer ten behoeve van het natuurbehoud waarbij ook een beheervisie voor open natuur en biodiversiteit in het algemeen is opgenomen.

Via het Vlaams houtpark, verkoop aan de weg en het nieuw initiatief van het Makershout geven we nieuwe impulsen aan de cascadering en korteketenacyclus in de houtmarkt. Indien het in 2022 voorbereide uitvoeringsbesluit over de erkenningsregeling houtexploitanten wordt goedgekeurd, kunnen we een nieuwe boost geven aan de korteketenvermarkting van duurzaam hout uit onze domeinen. We denken na hoe we de doelstelling van ecologisch duurzaam bosbeheer van het oogsten van maximum 75% van de aanwas van de biomassa hout kunnen realiseren. Er zijn, gelet op de vraag naar hout voor diverse toepassingen, wel een aantal noodzakelijke acties, onder meer een overleg met de sector die de vraagzijde van hout vertegenwoordigt.

Via Grassco willen we ook het natuurmaaisel verder inschakelen in de circulaire economie. In 2023 hopen we volop gebruik te kunnen maken van onze verbeterde infrastructuur en de diverse reststromen uit natuurgraslanden verder te valoriseren.

We zetten verder in op kennisdelen en naast de gekende opleidingsproducten focussen we in 2023 op een actieve verkoop aan lokale besturen. De Tuinrangers dringen met hun advies op maat van de bewoners dieper door in het Vlaamse tuinlandschap.

Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Grassco kan opnieuw op industriële schaal functioneren en we zetten experimenten op met andere overheidspartners	Q2	Natuurinvest
Er wordt een nieuw project gedefinieerd voor de onthaalpoort Groenendaal en Grootenhof/Hobos	Q4	Natuurinvest

Indicator	Doel 2023	Verantwoordelijke entiteit
Bruto bijdrage uit houtverkoop (Natuur en Bos + lokale besturen)	100.000 m <sup>3</sup> x de marktprijs	Natuurinvest

## Internationaal beleid

*“We dragen bij aan het internationaal biodiversiteitsbeleid op basis van onze expertise, inzichten en prioriteiten”*

Via onze werking rond internationaal beleid geven we uitvoering aan volgende doelstellingen van de beleidsnota:

*ISE Thema-overschrijdend instrumentarium*

- SD 1 Naar een samenhangend omgevingsinstrumentarium
- OD 1. Doelgerichte deelname aan het internationale en Europese beleid

We hebben de ambitie om, steunend op onze opdrachten en op basis van zelfstandige keuzes, actief te zijn op internationaal vlak.

In de eerste plaats wil Natuur en Bos de nieuwe EU-biodiversiteitsstrategie 2030 implementeren. Dit is een alomvattend langetermijnplan voor de bescherming van de natuur en het tegengaan van de achteruitgang van ecosystemen.

We werken daarom samen met het INBO, de Pledge (engagement) verder uit die Vlaanderen in 2023 zal moeten voorleggen. Deze Pledge moet duidelijk maken hoe de beschermingsdoelstellingen gerealiseerd zullen worden, in het bijzonder hoe tegen 2030 30% van het terrein beschermd zal worden, waarvan 10% strikt beschermd. Deze doelstelling geldt op EU-niveau, maar elke regio moet een billijke inspanning leveren. Vanuit Natuur en Bos pleiten wij voor een verstandige benadering van deze beschermingsdoelstellingen. Daarnaast zullen we moeten aangeven hoe we de achteruitgang van soorten en habitats zullen stoppen en op welke manier we 30% van de habitats en soorten die momenteel in ongunstige staat zijn, in gunstige staat zullen brengen.

In de tweede plaats ligt voor 2023 een belangrijke focus op ons Belgisch pilotschap voor de ontwerp-Natuurherstelwet en op de voorbereiding van het Europese voorzitterschap van de raad van de Europese Unie, dat België opneemt in de eerste jaarhelft van 2024. Hierbij willen we zonder aan de ambitie te raken van de ontwerp-Natuurherstelwet waken over haalbare doelstellingen. Er moet rekening worden gehouden met de hoge versnipperingsgraad van de Europees te beschermen habitats, het groot aantal deelgebieden van de SBZ-H's en de hoge milieudrukken in Vlaanderen.

We doen aan permanente afstemming en informatiedoorstroming met de andere entiteiten van het beleidsdomein in het Vlaams Overlegorgaan Internationaal Omgevingsbeleid (VOIO).

De opvolging van het LIFE-programma in België gebeurt momenteel via twee stromen: deelname aan het LIFE-comité en de LIFE-expertengroep enerzijds, en dienstverlening aan potentiële projecten anderzijds.



Als lid van de Belgische delegatie nemen we deel aan de LIFE-comités van de Europese Commissie, informeren en consulteren we de CCIM-experten hierover, coördineren we de Belgische standpunten en brengen we verslag uit van de vergaderingen.

Daarnaast is er voor elk van de vier subprogramma's binnen LIFE een gewestelijk contactpunt aangesteld, met als voornaamste taak potentiële projecten te informeren over de LIFE-oproepen en hen te begeleiden bij hun aanvraag. Natuur en Bos treedt op als National Contact Point voor LIFE Nature and Biodiversity in Vlaanderen.

Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Voorleggen van een Pledge in uitvoering van de EU-Biodiversiteitsstrategie 2030 voor politieke besluitvorming	Q1	Beleid en Strategie/GGW/TB/NISIP
Natuur en Bos heeft een pragmatisch en haalbaar standpunt met betrekking tot de ontwerp-Natuurherstelwet van de EU	Q2	Beleid en Strategie
Overzicht opstellen en bijhouden van internationale trajecten en bepalen van rol van Natuur en Bos	Q4	Beleid en Strategie

## Terreinbeheer

Via het reguliere terreinbeheer geven we uitvoering aan volgende doelstellingen van de beleidsnota:

- SD 1 Een netto toename aan natuur en bos met hoge kwaliteit, overal en dichtbij voor iedereen
  - OD 1. Instandhoudingsdoelstellingen en Natura 2000-beleid
  - OD 2 Meer natuur en bos voor de aanpak van de klimaatverandering
  - OD 3. Natuur overal – door verweving en verbinding, door blauwgroene netwerken en ecosysteemdiensten
  - OD 5. We versterken het natuurlijke karakter van de kust
  - OD 6. Specifieke aandacht voor groen in de Vlaamse rand
- SD 2. Doeltreffend soortenbeleid en -beheer
- SD 3. We maken natuur en natuurbeleving tot een verbindend element in de samenleving

Alle hogervermelde programma's en doelstellingen worden door Terreinbeheer vertaald naar realisaties op het terrein onder de vorm van bosuitbreiding, inrichtings- en onderhoudswerken in de natuurdomeinen, opmaak en update, en de concrete uitvoering en monitoring van natuurbeheerplannen en toegankelijkheidsregelingen, de realisatie van acties uit de soortenbeschermingsprogramma's, wildbeheer, toezicht en handhaving, ...

In totaal beheren we meer dan 68.000 ha natuur en bos, waarvan meer dan 49.000 ha in eigendom is. Een groot deel van de natuurdomeinen is gelegen in een Speciale Beschermingszone.

We zijn een belangrijke partner van andere administratieve overheden bij het beheer van hun natuurgebieden. De nieuwe beheervisie die in opmaak is, zal onze partners dan ook helpen bij het duurzaam beheer van hun natuurterreinen, door hen praktische handvaten voor op het terrein aan te reiken.

In uitvoering van het strategisch programma 'Meer natuur voor Vlaanderen' maken we werk van de opmaak van natuurbeheerplannen voor de natuurdomeinen. We staan ook andere administratieve overheden bij in hun doorvertaling van het evaluatieverslag bij de omzetting van een beheerplan. Tegen mei 2024 realiseren we als Terreinbeheer netto 10.000 nieuwe ha onder natuurbeheerplan.

De inhaalbeweging naar goedgekeurde toegankelijkheidsregelingen voor de natuurdomeinen wordt verdergezet. De GIS-laag van toegankelijkheidsregelingen en belevingselementen in de natuurdomeinen zal verder verfijnd en geactualiseerd worden. Deze informatielaag vormt de basis voor de visie op natuurbeleving van Natuur en Bos, voedt de belevingswebsite van Natuur en Bos en zal zorgen voor een efficiënter en duidelijk kader voor de behandeling van recreatie-aanvragen. De e-tool voor indiening en behandeling van de aanvragen

van mountainbiketoertochten, opgezet samen met Sport Vlaanderen, willen we stelselmatig uitbreiden naar alle aanvragen voor recreatieve activiteiten in onze natuurdomeinen.

Inrichtingswerken worden uitgevoerd met de focus op de realisatie van IHD, Blue Deal, bosuitbreiding en eventueel natuurbeleving. Vaak worden meerdere doelen echter gecombineerd, omdat ze op het terrein hand in hand gaan. De onderhoudswerken worden uitgevoerd voor de instandhouding van de bestaande biodiversiteit, Europese habitats en leefgebieden van soorten, maar we zorgen ook voor de belevings- en onthaalinfrastructuur in onze gebieden

In 2023 zetten we verder in op bosuitbreiding, via aankoop van te bebossen gronden, coördinatie van aankoop en levering plantsoen en de organisatie van het planten op het terrein. Het vooropgestelde aandeel in de 4000 ha bosuitbreiding binnen deze legislatuur bedraagt 750 ha voor het Agentschap voor Natuur en Bos. Terreinbeheer maakt zich sterk om ook in 2023 deze ambitieuze taakstelling waar te kunnen maken. De effectieve realisatie van 240 ha bosuitbreiding (prognose) in de winter 2023-2024 wordt op het terrein gerealiseerd door een organisatorisch en financieel haalbare combinatie van spontane verbossing en (gedeeltelijke) aanplantingen.

In 2023 wordt verder gewerkt met Natuurinspectie aan een meerjarenplan 'toezicht en handhaving natuurdomeinen' met krachtlijnen en prioriteiten.

We zetten in nauwe samenwerking met de Teams Communicatie en Natuurinspectie in op de campagne "Hond aan de lijn, 't zal wel zijn". Via aandacht in pers, sociale media, maar ook op terrein vragen we extra aandacht aan bezoekers om de hond in bos- en natuurgebieden aan de leiband te houden. Tijdens twee weekends eind april zullen de bezoekers in onze gebieden extra gecontroleerd en geïnformeerd worden over het aanlijnen van de hond. Een extra aspect in de campagne is het positief belonen van de bezoekers met aangeliijnde hond met een klein (herbruikbaar) doosje hondensnoepjes.

Budget:

het budget voor de realisaties op het terrein zit verspreid over de hogervermelde programma's. Het budget enkel voor aankopen, onderhoud van onze terreinen en inrichting van onze terreinen bedraagt meer dan 93 miljoen euro.

## Adviezen, vergunningen en subsidies

Onze afdeling AVES behartigt drie inhoudelijke onderdelen, die samen het natuurbeleid in Vlaanderen financieren en vergunningsgewijs mogelijk maken.

We vergunnen en adviseren de natuur- en bosgebonden ontwikkelingen in Vlaanderen. Het Europese natuurbeleid via het Vlaams Natura 2000-programma blijft hier sterk sturend. Daaraan gekoppeld ligt er momenteel een sterke focus op de stikstof- en verdrogingsproblematiek. Dit vergunningenbeleid vraagt een permanente afweging tussen het beschermen van de actuele en toekomstige natuurwaarden enerzijds en het mogelijk maken van de invullingen van andere maatschappelijke noden anderzijds (industrie, landbouw, mobiliteit, wonen, energieproductie, recreatie, ...). Ook in 2023 verwachten we een dossierstroom van enkele tienduizenden dossiers.

We nemen hierbij de nodige initiatieven voor een verdere verbetering van de kwaliteit en verhoging van de uniformiteit van de adviezen en implementeren de aanbevelingen voortvloeiend uit de procesaudit adviesverlening.

Via de subsidies aan lokale besturen, middenveldorganisaties en private eigenaars/beheerders dragen we actief bij aan meer en betere natuur in Vlaanderen en ondersteunen we al wie zich inzet voor de natuur in Vlaanderen. Subsidies worden uitgekeerd voor beheermaatregelen, investeringen, toegankelijkheid en aankopen die uitvoering geven aan natuurbeheerplannen met een focus op onder andere bosuitbreiding en natte natuur. Maar ook voor opmaak van natuurbeheerplannen, natuur in je buurt en soortenbescherming zijn er middelen. Jaarlijks gaat dit over het behandelen, opvolgen en uitbetalen van ettelijke tientallen miljoenen euro's.

We behandelen en geven goedkeuring aan de natuurbeheerplannen (zie ook SP 2), die de Vlaamse basis vormen voor de vergunning en financiering van het effectieve natuurbeheer.

Ondersteunend aan dit inhoudelijk drieluik, werken we voortdurend aan het duidelijk, transparant, klantvriendelijk en efficiënt aanbieden van deze diensten. Daarvoor ontwikkelen we nieuwe e-loketten, backoffice- en goedkeuringstoepassingen, waar nodig verbeterd en aangepast aan nieuwe noden en regelgeving. De nieuwe dienstenwebsite [natuurenbos.vlaanderen.be](https://natuurenbos.vlaanderen.be) is dé laagdrempelige toegang tot al deze diensten en producten.

## Communicatie

Na de succesvolle bioscoopfilm *Onze Natuur* in 2022, gaat het *Onze Natuur*-verhaal even sterk verder in 2023 met een 7-delige tv-reeks op Canvas. In de laatste aflevering krijgt de kijker een blik achter de schermen en komen er ook verschillende experts van ons agentschap aan het woord. Verder wordt in april ook nog de Ketnet-versie uitgezonden.

Ook tijdens de lente 2023 leiden we samen met de stad Halle het bezoek van de vele boshyacintliefhebbers uit binnen- en buitenland aan het Hallerbos in goede banen met het jaarlijkse hyacintfestival.

Met onze bosuitbreidingscampagne blijven we verschillende doelgroepen warm maken om een bos aan te planten. Met radiospots, een groot plantweekend in Q1, het Prima La Musica-bos van componist Dirk Brossé, een webinar en boslabels voor steden en gemeenten, én een groot jeugdplantweekend in november.

Voor ongeveer 50 domeinen van Natuur en Bos vervangen we in 2023 de infoborden of plaatsen er nieuwe.

De Week van het Bos is een belangrijke campagne van Natuur en Bos die in 2023 plaatsvindt van zondag 8 tot en met zondag 15 oktober, met als thema biodiversiteit. Voor 2023 wil Natuur en Bos verder werken met de aanpak waarbij de focus vooral ligt op de educatieve pakketten en de werking naar de scholen toe.

Als we ruimer kijken dan de scholen en de klascontext merken we dat de herfst de periode bij uitstek is waarop kinderen het bos in trekken, met het gezin of met de jeugdbeweging. We willen dus ook een aanbod voor/communiceren richting deze doelgroepen.

Eind maart starten we, in samenwerking met Sport Vlaanderen en een aantal (wieler- en andere sportfederaties) een hoffelijkheidscampagne. Daarbij roepen we alle gebruikers van natuur- en bosgebieden op om zich hoffelijk op te stellen t.o.v. elkaar en de toegankelijkheidsregels te respecteren. Daarbij zullen ook informatieborden geplaatst worden in een selectie van onze domeinen. Dit gebeurt naast lokale informatie in gemeentelijke infobladen, websites, sociale media en info via tijdschriften van bijvoorbeeld de sportsector.

## Luik 3 - Beheerdoelstellingen

### Beheerdoelstelling 1 – Klant – We zijn voor iedereen vlot bereikbaar

We blijven continu inzetten op de bereikbaarheid van medewerkers op vooraf bepaalde tijdstippen en streven naar een voortdurende optimalisatie van de technologie (*antwoordgroepen, teams, ...*)

We houden de lopende scripts 1700 up-to-date en breiden deze uit. Daarnaast zetten we in de loop van 2023 in op de uitbouw van een toegankelijk contactformulier op de website.

Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Overdracht thema Recreatie aan 1700	Q1	SOD
Update lopende scripts 1700 afgewerkt	Q4	SOD
Operationeel contactformulier op website	Q3	SOD

### Beheerdoelstelling 2 – Klant – We bouwen een gedifferentieerd klantenbeleid uit

Natuur en Bos onderhoudt nauw contacten met haar voornaamste klanten. In 2023 willen we ons richten op:

- Een nieuwe belevingswebsite moet onze natuurdomeinen nog beter in de markt zetten voor potentiële bezoekers.
- Via de relatiebeheerders worden de lokale besturen geïnformeerd over de werking en de mogelijke subsidies die Natuur en Bos aanbiedt. De focus van de relatiebeheerders ligt in 2023 voorlopig nog steeds op bosuitbreiding.
- Daarnaast onderhoudt Natuur en Bos ook contact met vertegenwoordigers van de voornaamste klantengroepen zoals de jeugdsector, sportsector, jacht, en visserij. Uit het maandelijkse overleg met de MTB-federaties is er onder andere een hoffelijkheidscampagne uitgewerkt.

Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Lancering van de belevingswebsite <a href="http://www.natuureenbos.be">www.natuureenbos.be</a>	Q4	Communicatie
Uitrollen hoffelijkheidscampagne	Q2	Communicatie

### Beheerdoelstelling 3 – Klant – We gebruiken heldere taal in alles wat we doen

Onder de noemer 'Heerlijk Helder' werken alle organisaties van de Vlaamse overheid in 2022 en 2023 aan één gezamenlijke doelstelling: de kwaliteitsverbetering van de standaardbrieven en -mails die ze voor de externe communicatie gebruiken. Ze zijn een cruciaal middel om met burgers, bedrijven en andere organisaties te communiceren over de uitvoering van procedures en ze vormen daardoor als het ware het visitekaartje van de Vlaamse overheid. Na de inventarisatie van de standaardbrieven- en mails binnen ons agentschap in 2022, volgt in 2023 fase 2 van het projectplan, waarbij we onze brieven en mails screenen en heerlijk helder schrijven.

Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Screenen en herschrijven van 75% van alle standaardbrieven en -mails	Q4	Communicatie

## Beheerdoelstelling 4 – Interne Processen – We besteden onze middelen aan de juiste prioriteiten

In een context van afnemende loon- en werkingsmiddelen is een efficiënte en effectieve inzet van mensen en middelen cruciaal.

In uitvoering van het in 2021 geactualiseerde Personeelsplan (zie bijlage 5) zetten we vervangingen en versterkingen gericht in op het uitvoeren van de prioriteiten van de minister en van onze organisatie .

Tegen eind 2024 moet Natuur en Bos tot een personeelsaantal van 669 koppen komen.

De uitvoering van het budgetplan wordt nauw opgevolgd, met focus op de besparing op werkingsmiddelen en weddenkredieten en op de besteding van het ATOMA-budget en de extra middelen in het kader van het Vlaams Klimaatadaptatieplan en mogelijk het stikstofsaneringsplan.

Indicator	Verantwoordelijke entiteit
Aantal medewerkers van het agentschap	SOD
Aantal VTE van het agentschap	SOD

## Beheerdoelstelling 5 – Interne Processen – We optimaliseren de interne dienstverlening

In 2023 willen we ons richten op de volgende processen:

- Interne dienstverlening optimaliseren door verder in te zetten op o.a. Dienstenportaal
- Heldere communicatie “wie doet wat” m.b.t. dienstverlening afdeling SOD

Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Alle aanvragen voor diensten en leveringen vanuit SOD verlopen via het dienstenportaal	Q3	SOD

## Beheerdoelstelling 6 – Interne Processen – We maken Natuur en Bos digitaal waar nodig

Digitalisering van de organisatie en een digitale transformatie van de processen in kader van natuurbeheer, handhaving en subsidiëring staan al langer met stip genoteerd in het ondernemingsplan bij Natuur en Bos. Net als de voorbije jaren werken we hieraan verder en ondersteunen we zo de uitvoering van de strategische programma’s en doelen van onze organisatie.

Waar in 2022 de visie werd omgezet in een strategisch meerjarenplan “Terra Cognito”, willen we in de komende jaren, zonder die algemene lijn uit het oog te verliezen, pragmatische(r) stappen zetten in 2023. De website

van Natuur en Bos moet operationeel worden door toevoeging van cruciale bouwstenen zoals centraal beheer van de terreinobjecten. Op die manier zal deze mooi aansluiten bij de dienstensite die in 2022 werd gerealiseerd.

Om snel antwoorden te kunnen geven op beleids- en operationele vragen wordt in 2023 meer de nadruk gelegd op rapportering via PowerBI. De procesgedreven Datawarehouse-aanpak (DWH) wordt ook omgebogen naar een demand-gedreven DWH-opbouw. Om op een eenduidige manier te rapporteren en communiceren is een datacatalogus nodig. Hierin worden de geconsolideerde metadata van data, de levenscyclus van data, en de data governance-afspraken beschreven.

De digitale dienstverlening (*de digitale loketten*) worden aangeboden op het digitale platform en worden jaar na jaar verder uitgebouwd om meer dossiers digitaal te kunnen verwerken. Dit jaar wordt het proces van het indienen en behandelen van het natuurbeheerplan verder gedigitaliseerd. Dit is een cruciale stap in de digitale transformatie van de kernprocessen van de organisatie, in het kader van het natuurbeheer en de hieraan gekoppelde subsidies.

Het proces van meten, kappen en verkopen van bomen wordt verder gedigitaliseerd (*IVANHO*). Daarnaast loopt het ontwikkelproject verder voor het beheren van beheersovereenkomsten (*OPA*).

De eerder beschreven centrale databank voor beheerobjecten is ook cruciaal voor verdere digitalisering van natuurbeheerplannen naar concrete werkpakketten op het terrein. Samen met boswachters rollen we een tool uit die deze objecten inventariseert en met de nodige datakwaliteit verzamelt. Daarnaast werken we verder aan de Beheerwerkenapp, de tool die de uitvoering van werkpakketten op het terrein moet opvolgen.

Voor Natuurinspectie werken we verder aan de digitale instrumenten om gerichte, proactieve en striktere handhaving te verzekeren.

Binnen het domein Fauna & Flora wordt het project digitaal jachtexamen operationeel en zal de Wild InZicht-App in een eerste versie gereleased worden.

Op basis van een proof-of-concept rond IoT sensoren in 2021 en 2022 zal de architectuur en opzet verder uitgewerkt worden in 2023. Die via IoT verzamelde data en de data die we verzamelen door het digitaliseren van de kernprocessen, worden, waar nuttig en nodig, in het DWH verzameld.

Om dit te realiseren zal het ICT-team de nodige maatregelen nemen op vlak van privacy, beveiliging, vernieuwing van applicaties om in lijn te blijven met technologische trends en wettelijke vereisten.

Dit alles zal gebeuren onder voorbehoud van beschikbare middelen, via het voortdurend bijsturen van het programma.

Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Herzien flow opstellen portfolio	Q3	SOD

## Beheerdoelstelling 7 – Interne Processen – We houden de risico’s onder controle

We bouwen verder aan een matuur risicomanagement (*risico-identificatie en -evaluatie en risicobeheer*).

In 2023 ligt de focus op:

- actualiseren van het risicoregister
- afwerken van de risicofiches
- verankeren risicobeheer op projectniveau
- en uitbouwen risicobeheer op procesniveau

We volgen 2 keer per jaar de aanbevelingen en actieplannen van audits van de afgelopen vijf jaar op.

De intern auditor maakt, na actualisatie van de risicoanalyse, een risicogebaseerde planning op voor het uitvoeren van interne audits.



Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Opvolging aanbevelingen uit audits: statusrapportering management	Q2 en Q4	Interne audit /directieraad

## Beheerdoelstelling 8 – Interne Processen – We zetten in op innovatieve projecten en processen

Innovatie dragen we hoog in het vaandel. De rode lijn in onze innovatiewerking is het ‘path to yes’-principe, waarbij iedereen in de organisatie zich inspant om dingen mogelijk te maken en obstakels uit de weg te ruimen. Het innovatieproject Stedelijke natuur ‘Cities thinking like a forest’ staat ook in 2023 prominent op de agenda. De resultaten van de samenwerking met collega-administraties, lokale besturen, het middenveld, de onderzoeksweld en de burgers zullen zichtbaar worden door het openen van twee tijdelijke hubs, een ‘reizend Natuurhuis’, het voorstellen van uitvoeringsontwerpen voor leerlandschappen in de pilotprojecten Asiat-Darse en Stiemerbeekvallei, het voorstellen van een nieuwe methode en werkinstrument ‘Natuurweefselplan’ en een werk- en opleidingskader voor regisseurs stedelijke natuur. Dit alles zal de basis leggen voor het lerende kennisnetwerk rond stedelijke natuur en natuurweefselplanning.

De ontwerpwedstrijd voor het Natuurhuis Brialmont, waarrond een samenwerking met de stad Antwerpen werd opgezet, werd in 2022 afgesloten. Het winnende ontwerp zal in 2023 het vergunningstraject doorlopen, voor start van de bouwwerken voorjaar 2024.

Tot slot wordt er werk gemaakt van een event/beurs ‘Stedelijke natuur’ waarop deze producten en de werking zal worden voorgesteld. Op die manier nemen we de regie stevig in handen en brengen we in Vlaanderen een dynamiek rond innovatieve realisaties van stedelijke natuur en een nieuwe vorm van gemeenschapsontwikkeling via natuurweefselplanning op gang. De mijlpalen voor dit project zijn opgenomen bij SP 3 ‘Overall Natuur’.

Het innovatieproject ‘Makershout’ heeft zijn vuurdoop gehad in 2022 en wordt in 2023 in afgeslankte versie voortgezet in het kielzog van het Houtpark.

Er werd een innovatiedenk tank georganiseerd over het inzetten van vrijwilligers bij Natuur en Bos. Dit leverde ideeën voor een aantal quick wins en een aantal structurele aanpassingen op. In 2023 zal verder gewerkt worden met deze resultaten zodat vrijwilligerswerking geharmoniseerd en verder ingebed wordt binnen de organisatie.

Ook de resultaten van de denk tank rond het opzetten van barbecuezones in onze natuurdomeinen zullen verder verwerkt worden. Het opzet is om in 2023 een prototype uit te werken van ontmoetingsplaatsen (onder de vorm van bijvoorbeeld picknick- of BBQ-zone) met bijbehorende randvoorwaarden.

Mijlpaal	Voorziene einddatum	Verantwoordelijke entiteit
Tweede versie Makershout-veiling in het kader van het Houtpark 2023	Q1	Natuurinvest

## Beheerdoelstelling 9 – Interne Processen – We zetten in op maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen.

Natuur en Bos wil duurzaamheid verder verankeren in het DNA van de organisatie. Om dit te realiseren, zullen we in 2023 onder meer een niveaumeting uitvoeren, een brainstorm organiseren rond quick wins en verder inzetten op het verankeren van de SDG's (Sustainable Development Goals).

Tegen 2045 willen we een energieneutraal, comfortabel en toekomstbestendig gebouwenpatrimonium. Hiervoor stelden we een strategisch vastgoedplan op met concrete acties. Zo voerden we een energetische studie uit op onze eigen loodsen en tekenden we al heel wat processen uit voor een transparant vastgoedbeleid. In 2023 willen we een volledige en unieke databank gebouwen opzetten.

We stimuleren duurzaam verplaatsingsgedrag en proberen waar mogelijk dienstverplaatsingen te voorkomen, volgens het STOEP-principe. We werken ook verder aan het vergroenen van het wagenpark door ontdieseling en verdere elektrificatie, en nemen 16 elektrische fietsen extra in gebruik.

Als werkgever kiezen we resoluut voor duurzaam en inclusief werkgeverschap.

In 2023 gaan we verder op de ingeslagen weg en zetten we in op het duurzaam werk bieden aan al het beschikbare arbeidspotentieel. Door gerichte acties willen we ons agentschap verder laten groeien naar een inclusieve werkomgeving waar alle medewerkers, ongeacht hun leeftijd, levensfase, geslacht, seksuele voorkeur, herkomst, achtergrond of beperking een plaats krijgen en in hun diversiteit gewaardeerd worden. De inzet op passende ondersteuning en werkbaar werk wordt verder verhoogd.

We kiezen hierbij voor een geïntegreerde aanpak waarbij vanuit verschillende invalshoeken concrete acties voor 2023 worden vastgelegd:

- Op vlak van Diversiteit kiezen we voor een geïntegreerde aanpak met drie prioritaire doelen voor deze beleidsperiode:
  - Draagvlak creëren binnen de organisatie
  - Bij instroom inzetten op verjonging en buitenlandse herkomst. Vanaf 2023 voegen we hier ook het evenwicht vrouw/man aan toe
  - Inzetten op inclusieve communicatie

De werkgroep diversiteit plant voor elk van deze doelen verschillende acties in 2023.

- Ingebed in het integriteitsbeleid werd door het coördinatieteam integriteit een integriteitsplan 2023-2024 uitgewerkt dat de prioritaire acties voor deze twee jaar vastlegt:
  - Bespreekbaarheid en openheid stimuleren rond integriteit onder andere via de ontwikkeling van een toolkit rond Integriteit
  - Mogelijkheden rond preventieve maatregelen worden bekeken met een eerste focus nu op Financiële Processen als Pilotproject
  - Grijze zone rond integriteitsschendingen willen we minimaliseren via ondersteunende, stimulerende en communicatieve initiatieven, waarbij we na de opleiding voor Leidinggevenden in de loop van 2022 ons nu ook richten tot alle collega's:
    - Deontologische code "levend" maken door vertaalslag naar de Praktijk (*o.a. via workshops met aankopers/AVES/Overheidsopdrachten*);
    - Bundelen en delen op Intranet of SharePoint van alle reeds bestaande info
    - Geregelde communicatie over thema's gelinkt aan integriteit
- We werkten een kader voor hybride werken uit. Hybride werken draait om resultaatgericht werken en samenwerken op basis van vertrouwen en dialoog. Personeelsleden krijgen hierbij de kans om vanuit verschillende werkomgevingen en -locaties samen te werken met een zekere flexibiliteit naar werkplanning. Ze blijven verbonden door technologie en fysieke samenkomsten. Het hybride werken wordt in 2023 geëvalueerd en bijgestuurd indien nodig. Een aanwezigheid van minstens 2 dagen per week (gemiddeld) op de standplaats of een werkplaats van Natuur en Bos is verplicht.

## Beheerdoelstelling 10 – Onze Mensen – We zetten in op leiderschap en vakmanschap

Vanuit de uitgewerkte visie op leiderschap wordt een **leiderschapstraject voor 2023** uitgerold. Dit betekent:

- We organiseren in 2023 twee keer een netwerkcafé met inspirerende spreker en aansluitend netwerkmoment, wellicht zal de eerste spreker het nieuwe denken rond loopbaan toelichten en de rol die je als leidinggevende hierin kan opnemen
- We centraliseren en bieden alle info die beginnende leidinggevendenden nodig hebben gebruiksvriendelijk aan
- We benchmarken met andere organisaties (*binnen en buiten VO*) naar prikkelende en dynamische manieren om ons leiderschapstraject te activeren
- We organiseren een aantal opleidingen voor onze leidinggevendenden: veiligheid, PLOEG, opleidingsbehoeften die naar boven komen tijdens of n.a.v. de opleiding PLOEG.

We werken een vormingsbeleid uit dat er op gericht is om medewerkers te ondersteunen om hun kennis en kunde in het kader van hun functie te versterken, om hen kansen te geven om bij te leren en zich verder te ontwikkelen. Op basis van dit vormingsbeleid rollen we een vormingsplan 2023 uit.

## Beheerdoelstelling 11 – Onze Mensen – We zorgen dat medewerkers veilig en met goesting komen werken

- We verhogen het welzijn van onze personeelsleden via de uitvoering van ons welzijnsbeleid waarvan het welzijnsplan 2020 – 2023 onderdeel uitmaakt. Dit plan bevat 5 speerpunten waarop verder ingezet wordt in 2023: klare kijk op de organisatie, omgaan met veranderingen, kerntaken op teamniveau, de blik naar buiten, reliëf in de loopbaan. Eind dit jaar loopt het welzijnsplan ten einde maar ons welzijnsverhaal stopt uiteraard niet. We bereiden ons dit jaar voor om in 2024 aan een nieuw welzijnshoofdstuk te starten gebaseerd op een nieuwe psychosociale risicoanalyse. In 2023 analyseren we ook de resultaten van de personeelspeiling die uitgevoerd werd in 2022. Deze bevindingen zullen ook het nieuwe welzijnsplan voeden.
- Aan het re-integratiebeleid, dat als doel heeft om personeelsleden die (langdurig) ziek zijn geweest zich terug “thuis” te laten voelen op het werk en er voor te zorgen dat ze zich blijven goed voelen, wordt verder uitvoering gegeven en we optimaliseren deze werking verder.
- Het Globaal Preventieplan zorgt niet enkel voor een borging van welzijn, maar ook van arbeidsveiligheid. De opgenomen preventieve acties zorgen voor het vermijden of verminderen van risico's. Het jaaractieplan concretiseert de acties voor 2023. Het belangrijkste actiepunt uit het jaaractieplan 2023 is de opmaak van een nieuw globaal preventie- en welzijnsplan voor de periode 2024-2028.

Een netwerk van 7 vertrouwenspersonen biedt ondersteuning aan personeelsleden bij een verscheidenheid aan problemen (pesterijen, conflicten, burn-out, stress, ongewenst seksueel gedrag,...). In 2023 zetten we verder in op het omgaan met agressie, mogelijke ondersteuning hierbij voor personeelsleden en het uitwerken van preventieve maatregelen (bijvoorbeeld camera's communicatie en herkenbaarheid). Vanuit de registratie van de feiten zullen ook beleidsvoorstellen geformuleerd worden.

Natuur en Bos grijpt de besparingsdoelstellingen aan als opportuniteit om nog meer in te zetten op interne mobiliteit. Vooraleer de externe arbeidsmarkt te raadplegen worden de mogelijkheden van interne doorstroom uitgeput.

# Bijlagen

1. Budgetplan 2023
2. Samenvatting personeelsplan 2020-2024